

अवकाळी पावसाचे बागेवरील परिणाम

द्राक्ष सल्ला

डॉ. आर. जी. सोमकुंवर

गेल्या दोन दिवसांपासून द्राक्ष विभागामध्ये बऱ्याच ठिकाणी दगडाळ वातावरण आहे. तर काही ठिकाणी गारपीट झाल्याचेही समजते. अशाच स्थिती तुम्हाला चार ते पाच दिवस टिकण्याची अंदाज आहे. हे लक्षात घेता दगडाळ व पावसाळी वातावरणामुळे बागेत चार ते पाच अंश सेल्सिअसने तापमान कमी होईल. वातावरणातील आर्द्रताही १० टक्क्यांनी वाढण्याची शक्यता असेल. यामुळे वाढीच्या विविध अवस्थांत असलेल्या द्राक्ष बागांमध्ये काही अडचणी येऊ शकतात.

मणी तडकण्याची समस्या

बऱ्याचशा बागेत फळकाढणीला उशीर असेल किंवा मण्यात नुकतेच पाणी उतरलेले असेल, अशा स्थितीत पाऊस थोडा जास्त प्रमाणात झालेला असल्यास मण्याचे क्रीकिंग होऊ शकते. ज्या अवस्थेत बागेत आपण पाणी कमी करतो, त्या अवस्थेतच नेमका पाऊस झाला असल्यास वेळीस प्रमाणापेक्षा पाणी जास्त होऊ शकते. त्याचा दाब मण्यांवर येण्याची शक्यता असते. त्यामुळे मणी तडकण्याची शक्यता वाढेल. फळकाढणीच्या जवळपास असलेल्या बागांमध्ये थोडाचर प्रमाणात पाऊस झाला व नंतर उन्हे पडून वातावरण कोरडे होण्यास सुरुवात झाल्यास मणी तडकण्याची शक्यता कमी राईल. वेळोवेळी घडामध्ये आधीच जर पाण्याचा दाब असल्यास वेळीस आधीच पुरेसे पाणी सोपून घेतलेले आहे. त्यामुळे झालेल्या पावसाचे फारसा विपरीत परिणाम होणार नाही.

- असल्या बागेतील द्राक्षांच्या वाढीच्या अवस्थेचा विचार करता व दगडाळ वातावरण किंवा पुढील पावसाचा अंदाज घेऊन बागेत पाणी देण्याचे नियोजन करावे.
- मुद्दमत: मण्याच्या सालीची लवचिकता व्यवस्थित असल्यास मणी तडकण्याची शक्यता कमी होते. यासाठी कायटोर्सिनसारख्या घटकांचा वापर फायद्याचा ठरेल. दगडाळ वातावरण असल्यास (पाऊस येण्यापूर्वी) याची फवारणी करावी. बागेत पुरेसे पाणी दिलेले असल्यास मणी क्रीकिंगची समस्या काही प्रमाणात टाळता येईल.

मणी क्रीकिंगची समस्या.

रिक्त नंतर एकसारखी फुटलेली बाग

रिक्तच्या बागेतील नियोजन

रिक्त पंतल्यानंतर नवीन फूट जोमाने वाढण्यास सुरुवात झाली असेल. काही ठिकाणी वाढलेल्या तापमान, कमी पाणी व हळूकरी जमीन असे असलेल्या परिस्थितीत मात्र फुटीची वाढ थांबलेली असेल. नुकत्याच झालेल्या पावसामुळे जर वातावरणात १० टक्के आर्द्रता वाढलेली असल्यास त्याचे चांगले परिणाम फुटीच्या वाढीवर दिसून येतील. ही परिस्थिती बागेत एक अडथळ्यापेक्षा जास्त राहणार नाही, हे लक्षात घ्यावे. उफळण परिस्थितीचा फायदा घेऊन बागेत नवतुकत खातांचा वापर करावा. वेळोवेळी वाढ करून घ्यावी.

- नुकत्याच निघालेल्या फुटीची वाढ सुरू असताना (चार ते बारा पानांची अवस्था) गारपीट झालेली असल्यास नवीन फुटीवर गारांचा मार बसला असेल. अशा स्थितीमध्ये काही ठिकाणी वाढत असलेल्या नवीन फुटीही तुटल्या असतील, किंवा फुटीवर जखमा झालेल्या असतील. अशा स्थितीमध्ये जखमी व तुटलेल्या फुटीच्या एक डोळा खाली काप घ्यावा. त्याखालून येणाऱ्या फुटी वाढवून घ्याव्यात.
- काडीवर जास्त जखम झालेली असल्यास त्या जखमेच्या खाली किंवा निघालेल्या फुटीवर एक ते दोन डोळे राखून पुन्हा काप घ्यावा. तेव्हा नव्या फुटी वाढवून घ्याव्यात.
- काडीवर थोडीकर जखम झालेली असल्यास पुन्हा रिक्तची गरज नसेल. अशा वेळी तात्पुरतुच बुरशीनाशकाची एक फवारणी करावी. नत्राचा वापर करून वाढ करून घ्यावी.

गोडी कमी होणे (शुगर रिव्हर्सिंग)

फळ काढणीच्या काही दिवसाआधीसमून आपण पाण्यावर नियंत्रण ठेवतो किंवा बागेतील पाणी कमी करतो. काही परिस्थितीत बागेत पाणी पूर्ण बंद केले जाते. यामुळे मण्यांत लवकर साखर थांबी, हा उद्देश असतो. वाढते तापमान, कमी किंवा बंद केलेले पाणी याचा परिणाम म्हणजे मण्यांवर एक ताण बसतो. परिणामी साखरेचे प्रमाण वाढते. बऱ्याच वेळा जास्त ताण बसल्यास मणी देठाचामून मोकळेमुळा होतात. (सुकतात किंवा गडतात.) वेळोवेळी द्राक्ष घडांच्या जास्त संख्येमुळेही पाण्याचा जास्त बसल्यास मणी गडताना दिसतात.

दुसऱ्या परिस्थितीत जर बागेत काही दिवसांपूर्वी पाणी बंद केलेले असल्यामुळे वेळीसमध्ये ताण बसतो. वेळीसमध्ये असलेल्या प्रोलेन सारख्या घटकांमुळे तो ताण सहन करण्याची क्षमता वाढते. अशा वेळी अचानक पाऊस झाला तर वेळ जास्त प्रमाणात पाणी सोपून घेते व त्याचा मण्यांवर दाब वाढतो. या परिस्थितीमुळे मण्यात गोडी कमी झाल्याचे अनुभवास येते. त्यालाच 'शुगर डायव्हर्ट' किंवा 'शुगर रिव्हर्स' झाली असे म्हणतात. जास्त प्रमाणात पाऊस झाल्यास काही दिवसांकरिता ही परिस्थिती बागेत दिसू शकते. ही परिस्थिती टाळण्यासाठी बागेत पुन्हा पाण्याचे नियोजन महत्त्वाचे असेल.

- बागेतील फळकाढणीला असलेला काळावधी विचारात घेता व बागेत किती पाऊस झाला यानुसार पाण्याचे नियोजन करावे.
- सामान्यतः या वेळी आपण साखर पुन्हा वाढावी, यासाठी पूर्ण पाणी बंद करतो. मात्र असे न करता चार ते पाच दिवस थोड्या फार प्रमाणात पाणी सुरू ठेवावे. न्हणजेच बागेत बोर व मुळांच्या कसेलीत वातावरण पूर्ण कोरडे न राहता वाफसा स्थितीत राहिले, याकडे लक्ष द्यावे. पाणी बंद करण्यापूर्वी बागेत जर रोज एक तास पाणी देत असल्यास हा पाऊस झाल्यानंतर १५ ते २० मिनिटे पाणी पुरेसे होईल. जेणेकरून जमीन वाफसा स्थितीत राहिल. तीन ते चार दिवसांनंतर हळूहळू पाणी कमी करता येईल. त्याचा गोडीवर विपरीत परिणामही होणार नाही.
- बागेत पाणी सुरू असलेल्या परिस्थितीत फाटशाची उफळवट्या नेहमीच्या मात्रेपेक्षा १० ते २० टक्क्यांनी वाढवावी.

बेदाणा शेडमधील परिस्थिती

बेदाणा तयार होण्यासाठी एकतर द्राक्ष मण्यात गोडी वाढणे आवश्यक असते. बेदाणा सुकलेवेळी शेडमध्ये तापमान वाढून आर्द्रता कमी होणे आवश्यक असते. यासाठी शेडमध्ये हवा खेळती राहणे गरजेचे असते. ही परिस्थिती ज्या शेडमध्ये असते, तिथे चांगल्या प्रतीचा बेदाणा तयार होतो. मात्र नुकत्याच झालेल्या पावसामुळे तापमानात घट झाली असेल आणि आर्द्रताही वाढली असेल. बेदाणा सुकवत असलेल्या भागांमध्ये जास्त पाऊस झाला असल्यास आणि दगडाळ वातावरण जास्त काळ टिकून राहिलेले असल्यास आर्द्रता घट होऊन चार वेगळे बाबले असेल. यामुळे बेदाणा तयार होण्यासाठी द्राक्ष मणी लवकर सुकणार नाहीत. तापमान कमी झाल्यामुळे बेदाणा एक सारख्या रंगाचा न होता कड्डा पडण्याची शक्यताही नाकारता येणार नाही. बऱ्याच वेळा बागावतदार पुन्हा निव्याईट ओलिफ्ट (डिपिंग ऑइल) आणि पोर्टीशिम कायबोनेटची एक फवारणी करण्याचा प्रयत्न करतात. यामुळे मण्यांच्या सालीला असलेली सूक्ष्म छिद्रे मोठी होऊन मण्यांतील पाणी लवकर निघून जाण्यास मदत होते. मात्र या वेळी आर्द्रता वाढलेली असल्यामुळे व चार नसल्यामुळे मण्यांतून पाणी निघून जाणे कठीण होईल. परिणामी, बेदाणा कड्डा पडेल. तेव्हा या स्थितीमध्ये पुन्हा फवारणी करणे टाळावे.

- बेदाणा शेडच्या भोवती शेडनेट झाकलेले असल्यास ते गोळते करून हवा खेळती राहिले असे नियोजन करावे.
- पंढ्याच्या साड्यानेही बेदाण्याच्या रकमपुन वारे वाहते ठेवावे येतील. असे दोन ते तीन फंज काही वेळासाठी सुरू ठेवावेत.

अवकाळी पावसामुळे बेदाणा शेडमधील आर्द्रता वाढलेली असेल. ती कमी करण्यासाठी यानुचे शेडनेट काढून हवा खेळती राहू द्यावी.

- डॉ. आर. जी. सोमकुंवर, ९४२२०३२९८८ (राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, जि. पुणे)

● कीटनाशकांच्या शिफारशी लेबल बरेप्राप्त किंवा जॉइंट अवेन्सकोप्राम आहेत. ● फवारणीचे प्रमाण हाय वॉल्यूम फवारणी पंपासाठीचे आहे. ● खरेदीवेळी पक्के बिल घ्यावे. ● बॅन किंवा 'रेस्ट्रिक्टेड' आहे का पाहावे. ● लेबल क्लेम वाचावेत. ● पुरेशा ज्ञानाशिवाय रसायने एकमेकांत मिसळू नयेत. ● रसायनांचा गट तपासवा. ● पीएचआय, एमआरएल तपासावेत. ● पेरणी वा लागवडीपूर्वी संबंधित बियांपांवर कोणती बीजप्रक्रिया केलेली आहे, हे तपासूनच पुढील बीजप्रक्रिया करावी.

● मधमारी, मित्रकीटकांना हानिकारक कीटनाशकांचा वापर टाळावा. ● पीक फुलोरा अवस्था लक्षात घेऊन कीटनाशकांचा समंजस वापर करावा.